Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz
OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 4 (2024) · “Milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlarini ta’minlashning ustuvor yo‘nalishla...

ta’minlashning ustuvor yo‘nalishlari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

предприятия будут развиваться, открывая новые горизонты для улучшения уровня жизни и обеспечения устойчивого экономического роста.

Использованная литература

1. Шарипов, А. 2022. “Предпринимательство и его влияние на социально-экономическое развитие Узбекистана”. Экономика и социология, Ташкент, №6.

Сафаралиев, Ш. 2021. "Малый бизнес и социальная ответственность в Узбекистане". Ташкент: АгроЭкономик Пресс.

AHOLINING FAROVONLIGINI O‘RGANISH: HAYOT SIFATINI SHAKLLANTIRUVCHI OMILLAR.

Mirzayeva Shahnoza Mamat qizi
Guliston davlat universiteti, Menejment kafedrasi o‘qituvchisi

Aholi farovonligi, ko‘pincha farovonlik yoki hayot sifati deb ataladi, inson mavjudligining turli tomonlarini qamrab oluvchi keng qamrovli o‘lchovdir. U sog‘liqni saqlash, ta'lim, ijtimoiy munosabatlar va atrof-muhit sharoitlarini o‘z ichiga olgan iqtisodiy ko‘rsatkichlardan tashqariga chiqadi. Aholining farovonligiga ta'sir etuvchi omillarni tushunish siyosatchilar, tadqiqotchilar va aholining umumiy turmush darajasini oshirishga intilayotgan jamoalar uchun juda muhimdir.

Kishilik jamiyati rivojlanishining asosiy muhim qoidalaridan biri aholining doimo farovonlikka intilib yashashidir. Alohida shaxsning o‘z ehtiyojlarini qo‘ndirish, sharoitlarni yaxshilash, hayot faoliyati qulayliklarini turmushga intilishi pirovardida milliy farovonlikning o‘sishi uchun imkoniyatlar yaratgan va rag‘batlantirgan. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, muayyan mamlakat aholisining farovonlik darajasi ayni paytda milliy farovonlik birlashmasi orqali ham ifodalanadi. Milliy farovonlik jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini ifodalovchi makrodarajadagi ko‘rsatkichlardan biri hisoblanadi. Umumiy holda milliy farovonlik mamlakat miqyosidagi ijtimoiy iqtisodiy taraqqiyot darajasini namoyon etadi.

Ilmiy manbada takidlanishicha, “farovonlik – aholi hayotining ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlari va ehtiyojlarini qondirish tavsifi. BMTning tavsiyasiga bir necha elementlar tizimini namoyon etadi : sog‘lom, shu jumladan, demografik, oziq-ovqat, kiyim-kechak, iste’mol va jamgarish fondlari; mehnat sharoitlari, bandlik, mehnatni tashkil qilish; ma’lumot, shu jumladan, savodxonlik; turar joy; ijtimoiy ta’minot; inson erkinliklari. Turmush darajasi (farovonlik)ni xalqaro taqqoslash uchun BMT o‘z ichiga aholi jon bosh milliy daromad, hayot davomiyligi, ta’limni oluvchi “inson taraqqiyoti indexi” ko‘rsatkichidan aniqlanadi.

Aholi farovonligi ko‘p qirrali bo‘lib, bir nechta asosiy o‘lchovlarni o‘z ichiga oladi:

Daromad darajasi, bandlik imkoniyatlari va oziq-ovqat, uy-joy va sog‘liqni saqlash kabi asosiy ehtiyojlardan foydalanish imkoniyati kabi iqtisodiy omillar farovonlikni belgilashda asosiy rol o‘ynaydi. Aholi jon boshiga yalpi ichki mahsuloti yuqori bo‘lgan mamlakatlar umumiy farovonlik natijalariga ega bo‘ladi, ammo daromad taqsimoti va qashshoqlik darajasi ham odamlar farovonligiga sezilarli ta'sir qiladi.

Salomatlik farovonlikning asosidir. Sifatli tibbiy xizmatlardan foydalanish, kasalliklarning oldini olish choralari, sanitariya va ovqatlanish aholi salomatligi holatiga bevosita ta'sir qiladi. O‘rtacha umr ko‘rish davomiyligi, chaqaloqlar o‘limi darajasi va surunkali kasalliklarning tarqalishi aholi salomatligi va farovonligining muhim ko‘rsatkichlari hisoblanadi.

Published: 23.12.2024

Cite this article: Mirzayeva Shahnoza Mamat qizi (2024). Aholining farovonligini o‘rganish: hayot sifatini shakllantiruvchi omillar. Emro Science and Education, 1(4). https://journal.emro.uz/public/maqola/1081

© 2024 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

Ta'lim shaxslarga imkoniyatlar beradi va iqtisodiy samaradorlik va ijtimoiy birdamlikka hissa qo‘shadi. Savodxonlik darajasi, ta'lim darajasi va umrbod ta'lim imkoniyatlaridan foydalanish aholi farovonligini belgilovchi muhim omillardir. Ta'lim, shuningdek, yaxshi ish bilan ta'minlash istiqbollari va daromad darajasi bilan bog‘liq.

Kuchli ijtimoiy tarmoqlar, hamjamiyat ishtiroki va qo‘llab-quvvatlovchi munosabatlar odamlarning psixologik farovonligi va mustahkamligiga hissa qo‘shadi. Ijtimoiy kapital, institutlarga ishonch va fuqarolar ishtiroki darajasi aholi ichidagi ijtimoiy farovonlik ko‘rsatkichlari hisoblanadi.

Havo va suv sifati, yashil maydonlarga kirish va ekologik xavf-xatarlarga ta'sir qilish kabi atrof-muhit omillari aholi salomatligi va umumiy farovonligiga sezilarli ta'sir ko‘rsatadi. Barqaror ekologik siyosat uzoq muddatli farovonlik natijalarini himoya qilish uchun juda muhimdir.

Samarali boshqaruv, qonun ustuvorligi, siyosiy barqarorlik va institutsional salohiyat farovonlikni oshirishga qaratilgan siyosat va amaliyotlar uchun qulay muhit yaratish uchun muhim ahamiyatga ega. Shaffof va hisobdor institutlar umumiy farovonlikni ta'minlab, ijtimoiy hamjihatlik va ishonchga hissa qo‘shadi.

Aholi farovonligiga bir necha o‘zaro bog‘liq omillar ta'sir qiladi:

Daromadlar tengsizligi: Daromadlar taqsimotidagi nomutanosiblik ijtimoiy tartibsizliklarga, resurslar va imkoniyatlardan tengsiz foydalanishga olib kelishi mumkin, bu esa jamiyatdagi umumiy farovonlik darajasiga ta'sir qilishi mumkin.

Ijtimoiy siyosat: Sog‘liqni saqlash, ta'lim, ijtimoiy himoya va uy-joy bilan bog‘liq siyosatlar aholi farovonligi natijalariga katta ta'sir ko‘rsatadi. Yaxshi ishlab chiqilgan ijtimoiy xavfsizlik tarmoqlari xavflarni kamaytirishi va iqtisodiy zarbalarga chidamliligini oshirishi mumkin.

Madaniy va ijtimoiy me'yorlar: Madaniy qadriyatlar, me'yorlar va an'analar oila dinamikasi, gender tengligi va ijtimoiy inklyuziya kabi farovonlikning jihatlariga ta'sir ko‘rsatuvchi shaxslarning xatti-harakatlari va kutishlarini shakllantiradi.

Texnologik yutuqlar: Innovatsiyalar va texnologik taraqqiyot mahsuldorlikni oshirish, sog‘liqni saqlash natijalarini yaxshilash, axborot va xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish orqali turmush darajasini oshirishi mumkin.

Globallashuv va urbanizatsiya: Global iqtisodiy integratsiya va urbanizatsiya tendentsiyalari aholi farovonligiga bandlik shakllarining o‘zgarishi, resurslardan foydalanish va ekologik xavflarga ta'sir qilish orqali ta'sir qiladi.

Aholining farovonligiga ta'sir etuvchi omillarni tushunish juda muhim bo‘lsa-da, qashshoqlik, tengsizlik, atrof-muhit degradatsiyasi va sog‘liqni saqlashning yetarli emasligi kabi muammolarni hal qilish eng muhim bo‘lib qolmoqda. Biroq, ma'lumotlar tahlili, siyosat innovatsiyasi va xalqaro hamkorlik sohasidagi yutuqlar global farovonlik natijalarini yaxshilash uchun imkoniyatlar yaratadi.

Xulosa

Aholi farovonligi iqtisodiy, ijtimoiy, ekologik va institutsional omillar ta’sirida shakllanadigan ko‘p qirrali tushunchadir. Ushbu omillarni har tomonlama hal qilish va dalillarga asoslangan siyosatni amalga oshirish orqali jamiyatlar odamlar sog‘lom va qoniqarli hayot kechirishi mumkin bo‘lgan muhitni yaratishi mumkin. Aholining farovonligini tushunish va hamma uchun inklyuziv va barqaror rivojlanishga intilish uchun doimiy izlanishlar va hamkorlik zarur.

Aholining farovonligini tushunish va yaxshilash nafaqat iqtisodiy farovonlik masalasi, balki inson qadr-qimmati va jamiyat taraqqiyotining asosiy jihati hisoblanadi.

Har tomonlama farovonlikka e'tibor qaratish orqali biz doimo o‘zgarib turadigan dunyoda qiyinchiliklarni engib o‘tishga va imkoniyatlardan foydalanishga qodir bo‘lgan chidamli jamoalarni qurishimiz mumkin

AHOLI FAROVONLIGINI OSHIRISHDA TADBIRKORLIK FAOLIYATINI OSHIRISH MASALALARI

Axunova Shoxista Nomanjanovna
FarPI, dotsent
sh.axunova@ferpi.uz
A’zamjonova Farangiz Abdubanob qizi
Far,PI talaba

Annotatsiya: Ushbu tezis aholi farovonligini oshirish va kambag‘allikni qisqartirish uchun tadbirkorlikni rivojlantirish, bandlikni ta'minlash va daromadlarni oshirishning muhimligini ko‘rib chiqadi. Asosiy e'tibor quyidagi yo‘nalishlarga qaratiladi: tadbirkorlikni rivojlantirish, tadbirkorlar huquq va manfaatlarini ta'minlash, barqaror bandlikni ta'minlash,yuqori daromad topish imkoniyatlarini yaratish, kambag‘allikni qisqartirish choralari hisoblanadi.

Kalit so‘zlar: tadbirkorlik, aholi daromadi, tadbirkorlikka o‘tgatish, kambag‘allikni qisqartirish, aholi farovonligi.

Aholi farovonligini oshirish va kambag‘allikni qisqartirishning muhim sharti sifatida tadbirkorlikni rivojlantirish, uning huquqiy va manfaatlarini ta’minlash, barqaror bandlikni va yuqori daromad topish imkoniyatlarini kengaytirish dolzarb vazifalar qatoriga kiradi. Ushbu tezisda biz tadbirkorlikning iqtisodiyotdagi o‘rni, uning aholi turmush darajasiga ta'siri va tadbirkorlik faoliyatini qo‘llab-quvvatlashning asosiy yo‘nalishlari hamda bu boradagi milliy va xalqaro tajribalar haqida muhokama qilamiz. Tadbirkorlik tizimini yaxshilash, uning samaradorligini oshirish va tadbirkorlarning huquqiy himoyasini kuchaytirish orqali, aholining ish bilan bandligini ta'minlash va daromad darajasini oshirish mumkinligini ko‘rib chiqamiz. Shu bilan birga, tadbirkorlik muhitini yaxshilashning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishdagi o‘rni va uning kambag‘allikni kamaytirishdagi ahamiyatini tahlil qilamiz.

O‘zbekistonda mehnat bozori siyosati va mehnatga haq to‘lash siyosatini takomillashtirishsiz bugungi kunda kambag‘allik muammosini samarali hal etib bo‘lmaydi. Aholiga manzilli ijtimoiy yordam dasturlarini ishlab chiqish zarurligini e'tirof etgan holda shuni ta'kidlash kerakki, hozirgi sharoitda ushbu dasturlar ko‘p jihatdan mehnatga layoqatli aholining aksariyat qismidagi yuqori darajadagi kambag‘allikni qisqartirishga qaratilgan. Agar davlat tomonidan belgilangan siyosati aholi bandligini oshirishga, yangi ish o‘rinlarini yaratishga va mavjudlarini saqlab qolishning tashkiliy-moliyaviy asoslarini shakllantirishga qaratilgan bo‘lsa, kambag‘allik darajasini real pasaytirishga erishiladi. “Kambag‘allikni qisqartirish va aholi turmush farovonligini oshirish borasidagi chora-tadbirlarni yangi bosqichga olib chiqish to‘g‘risida”gi Prezident Farmoni (PF-143-son, 23.09.2024 y.) e’lon qilindi. Unda 2024 yilning qolgan davrida 500 ming, 2025 yilda 1 million nafar aholini kambag‘allikdan chiqarish davlat ijtimoiy-iqtisodiy siyosatining hamda barcha darajadagi davlat organlari va tashkilotlarining birinchi darajali vazifasi etib belgilandi. Kambag‘allikni qisqartirish sohasida erishilgan ijobiy natijalar va to‘plangan milliy tajriba hamda ilg‘or xalqaro amaliyot asosida har bir fuqaroni o‘zi va farzandlari kelajagi uchun mas’uliyat bilan yondashishga undaydigan va salohiyatini ro‘yobga chiqarish uchun imkoniyat yaratishga qaratilgan “Kambag‘allikdan